

спеціальне засідання Генеральної Асамблеї ООН. У відповідності з проханням покійного, який не бажав жодних святкових церемоній, він був похоронений на скромному сільському кладовищі в Коломбі-ле-дез-Егліз [10:275].

Таким чином, з відставкою президента Шарля де Голля завершився перший період історії П'ятої республіки. Проте, голлізм після де Голля ніколи не зникав з політичного небосхилу Франції. Поступово з роками він ставав більш поміркованим і цілеспрямовано добивався реалізації своїх прагнень. І хоча голлізм допоміг прорватися через бар'єри стагнації, спрямувати енергію населення Франції на службу економічному розвитку; є втіленням національної самосвідомості та самоідентифікації; є прагненням до національного ідеалу, який уособлює віру в те, що всі, хто має спільну історію, культуру повинні бути автономними, об'єднаними на своїй батьківщині; все ж таки у нього були свої прорахунки і недоліки, які відбилися не лише на діяльності їхнього лідера, а й усьому французькому суспільстві.

Література

1. Айвазова С.Г. Левый радикализм в идейно-политической жизни Франции: 1958-1981. – М.: Наука, 1986. – 150 с.
2. Антюхина – Московченко В.И. Шарль де Голль и Советский Союз: политической портрет. – М.: Книга, 1990. – 288 с.
3. Арзаканян М.Ц. Де Голль и голлисты на пути к власти. – М., 1990. – 240 с.
4. Арзаканян М.Ц. Политическая история Франции XX века: Учебн. пособие. / М.Ц. Арзаканян. – М.: Высш. школа., 2003. – 157 с.
5. Дубинин Ю.В. О Шарле де Голле. // Новая и новейшая история. – 2001. – №1. – с.72-75.
6. Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1945-2002). Навчальний посібник. – Вінниця: Фоліат, 2003. – 560 с.
7. История новейшего времени стран Европы и Америки: 1945-2000 гг.: Учебн. пособие для студентов вузов по спец. "История" / Л.С.Белоусов, В.П.Смирнов, А.И.Строганов и др.; под ред. Е.Ф.Язькова. – М.: Простор., 2001. – 480 с.
8. Лозовицький О. Голлізм – державотворча ідеологія П'ятої республіки Франції. // Історія України. – 2002. – №40-41. – с. 42-48.
9. Новиков Г.Н. Де Голль, голлисты и голлизм. // Новая и новейшая история. – 1990. – №3. – с.63-67.
10. Смирнов В.П. Франция в XX веке: Пособия для студентов вузов. – М.: Дрофа, 2004. – 352 с.
11. Смирнов В.П. "Человек бурь" (де Голль как личность). // Вестник Московского у-та. – Сер.8. – История, 2000. – №6. – с.56-58.
12. Социология молодежи: Учебник. / Отв. ред. проф. В.Т. Лисовский. – СПб.: Изд-во С-Петербургского ун-та, 1996. – 460 с.

Наталія Заставецька
наук. керівник – доц. О.М. Петровський

ВИВЧЕННЯ КУЛЬТОВИХ ПАМ'ЯТОК ЯК ОБ'ЄКТ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

В сучасних умовах державотворення кожен аспект історичного минулого України має неабияку вагу, особливо якщо це матеріалізоване втілення її духовного і культурного розвитку. Відтак, проблема вивчення й збереження культових пам'яток в системі пам'яткоохоронної роботи набрала доволі великої актуальності. Зазначена проблематика поставила перед суспільством цілий ряд нових завдань, серед яких – пропаганда вивчення й охорона культових пам'яток серед учнівської молоді з метою виховання національно й духовно свідомого покоління. Останнє, у свою чергу, зумовило потребу акцентування уваги на даній проблематиці в процесі підготовки сучасного вчителя історії.

Як зразок духовної культури, культові пам'ятки привертали увагу не одного покоління українців [36: 34-35; 37-38]. Витоки охорони і збереження пам'яток в Україні сягають часів Київської Русі [11: 143-144]. Дослідження церков, монастирів і каплиць з метою їх відбудови мали місце і в XVI – XVIII ст. [3: 74; 7: 56-69; 11: 143-144; 25: 43; 46: 22-23], однак особливої актуальності набули лише у XIX ст. [11: 145; 42: 243]. Саме тоді дослідницьку діяльність розгорнули численні товариства, комісії та гуртки [2: 102-103; 4: 16-30; 10: 58-59; 11: 146-148; 12; 17: 43-44; 18: 82-83; 21; 28; 30: 193-194; 44: 296-298; 52; 59]. Значною була пам'яткоохоронна діяльністю греко-католицької [5; 20] та православної [13-16] церковних інституцій [30: 193]. Більше того, у другій половині XIX – на початку XX ст. набуває

поширення тенденція до ознайомлення широких верств населення з історією та станом культових пам'яток [4; 21; 35; 39; 40; 58; 60].

У зв'язку з пріоритетом атеїстичного вчення тоталітарної радянської системи, вивчення культових пам'яток перейшло у заборонений формат [1; 19; 24: 44; 26-27]. Однак із здобуттям Україною незалежності дана проблематика поволі витіснила інші теми й зайняла перші шпальти газет та журналів [8; 9; 22-24; 31; 47-48; 54; 57]. Численні публікації не лише ознайомлюють читачів з історичним минулим пам'яток [24: 41-44; 31: 19; 41: 6; 56: 15; 57: 3], але й гіркими сторінками їх нищення [42: 243-251; 47: 46-78; 48: 48-51] та реаліями духовного, культурного й матеріального занедбання [9: 3; 34; 41: 6; 54: 2].

Як бачимо, розуміння значимості залишків матеріальної діяльності попередніх поколінь до нащадків, на жаль, приходило не одразу. Відтак, сьогодні відповідальність за виховання дбайливого ставлення до пам'яток і причетності до історичного минулого свого народу покладається на вчителя історії [43: 271-172]. Останній може впроваджувати визначені принципи й завдання в життя через систему позакласної та позашкільної роботи з історії в школі.

Застосовуючи дослідницький метод, позаурочна робота обов'язково повинна бути пов'язана із сучасністю [6: 303; 51: 94-96]. Досліджуючи культові пам'ятки спершу у формі рефератів та повідомлень [456: 154], учні можуть закріпити інтерес через систему екскурсій по давніх церквах та монастирях [51: 94-97, 103-104]. Однією з ефективних організаційних форм позаурочної роботи є історичний гурток [51: 68-80], напрямком якого може бути також вивчення й охорона культових пам'яток [45: 154]. Зібрані в такий спосіб матеріали вчителю доцільно використовувати при оформленні кабінету історії [45: 155].

Вивчення учнями певної території та сприяння більш глибокому розумінню суспільних процесів і явищ в загальноукраїнському та світовому масштабах на сьогодні є одним з головних завдань шкільного краєзнавства [32: 148-149; 45: 156-159; 50: 24; 53: 10-11]. У систему цих положень доволі логічно вписується дослідження та охорона пам'яток краю, у тому числі і культових. Остання може здійснюватися як через пропаганду педагогом потреби збереження історичної спадщини краю, так і через реальну пам'яткоохоронну діяльність вчителя й школярів [33: 202; 51: 145-159].

Таким чином, вивчення культових пам'яток, безперечно, є важливим елементом пам'яткоохоронної роботи, що доводять не лише завдання та принципи пам'яткознавства, але й тривала історична традиція. Остання, тим не менше, зауважує, що протягом десятиліть покоління, вихованні на атеїстичній традиції радянської ідеології, проявили значною мірою нігілістичне ставлення до пам'яток загалом, а культових зокрема. Відтак, сьогодні маємо дві проблеми: численні втрачені пам'ятки, що погано охороняються і тому швидкими темпами руйнуються з одного боку, і несвідоме суспільство без пристрасті од історичної пам'яті, втіленої в пам'ятках, – з іншого. Один із шляхів вирішення проблеми – вивчення культових пам'яток як об'єкт пам'яткоохоронної роботи в процесі підготовки сучасного вчителя історії. Останній має змогу вдало поєднати історичне минуле з сьогоденням через залучення шкільної молоді до різних форм роботи з пам'ятками, виховуючи тим самим національне свідоме молоде покоління.

Література

1. Акуленко В. Охорона пам'яток культури в Україні у 1917-1990 рр. – К.: Вища школа, 1991. – 276 с.
2. Алексієвцев М.М., Зуляк І.С. Діяльність "Просвіти" у національно-культурному відродженні Східної Галичини (1868-1914). – Тернопіль: Ред. вид. відділ іст. ф-ту "Літопис" ТДПУ ім. В.Гнатюка, 1999. – 175 с.
3. Анисимов А. Скорбное бесчувствие. На добрую память о Киеве, или грустные прогулки по городу, которого нет. – К.: Искусство, 1992. – 184 с.
4. Баженов Л.В. Становлення і розвиток історичного краєзнавства Правобережної України (кінець XVIII – перші десятиріччя XX ст.). – Автореф. дис. ... доктор. істор. наук: 07.00.01. / Інститут історії України. – Київ, 1996. – 32 с.
5. Бандрівський М.С. Пам'яткоохоронна діяльність Церкви в контексті національно-культурного руху в Галичині (кінець XIX – поч. XX ст.). – Автореф. дис. ...канд. істор. наук: 07.00.01. / Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України. – Львів, 2001. – 20 с.
6. Берьелковський І.В., Павлов Л.С. Методика преподавания в школе. – М.: Поматур, 2001. – 336 с.
7. Білодід О. Загадка Петра Могили // Київська старовина. – 1993. – № 3. – С. 56-69.
8. Вовканич С., Цапок С. Історико-культурна спадщина у системі державотворення // Розбудова

- держави. – 1997. – № 6. – С. 50-54.
9. Годзілевська Н. Пам'ятають стіни монастиря // Вільне життя . – 1992. – 4 вересня. – С. 3.
 10. Гирич І. Київське товариство охорони пам'яток старовини і мистецтва // Пам'ятки України. – 1988. – № 3. – С. 58-59.
 11. Горбик В.О., Денисенко Г.Г. Проблеми дослідження і збереження пам'яток історії та культури в Україні // Український історичний журнал. – 2003. – № 3. – С. 143-151.
 12. Грицан А. "Просвіта" у боротьбі за збереження історичної пам'яті народу // Перевал. – 1999. – № 2. – С. 110-114.
 13. Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). – Ф. 258. – Оп. 1. – Сп. 3767. – 33 арк.
 14. ДАТО. – Ф. 258. – Оп. 1. – Сп. 3767. – 2 арк.
 15. ДАТО. – Ф. 258. – Оп. 1. – Сп. 4082. – 109 арк.
 16. ДАТО. – Ф. 198. – Оп. 2. – Сп. 74. – 9 арк.
 17. Дуда Н. Збереження та охорона пам'яток на теренах Галичини у міжвоєнний період і участь у цій справі державних і громадських структур // Студентський науковий вісник. – 2004. – № 9. – С. 42-45.
 18. Заремба С. Церковно-історичне та археологічне товариство в Києві // Київська старовина. – 1995. – № 1. – С. 82-83.
 19. Игнаткин И.А. Охрана памятников истории и культуры. – К.: Высш. школа, 1990. – 222 с.
 20. Карсим І.А. З історії створення і перших часів існування церковного (згодом національного) музею м. Львова // Вісник Київського університету. Історія. – 2001. – № 55. – С. 43-47.
 21. Керецман В.Ю. Історичне краєзнавство на Закарпатті поч. ХІХ – 30-х рр.. ХХ ст. – Автореф. дис. ... канд. історич. наук: 07.00.02 / Ужгородський державний університет. – Ужгород, 1995. – 23 с.
 22. Клос С. Вишневецьке гніздо елітного українського роду // Місто. – 2004. – 4 серпня. – С. 13.
 23. Концепція комплексної програми збереження та використання пам'ятки архітектури національного значення – палацово-паркового комплексу ХVІ-ХХ соліть у селищі Вишнівці Збаразького району // Свобода. – 2004. – 13 листопада. С. 3.
 24. Король В. Святыни Киева и Киевской Руси: прошлое и настоящее // Історія в школі. – 2004. – № 9. – С. 41-44.
 25. Костомаров Н.И. Мазепа. – М.: ИНФО, 1992. – 254 с.
 26. Культурне будівництво в Українській РСР 1917-1927: Зб. док. і мат. – К.: Наукова думка, 1979. – 665 с.
 27. Кульчицький С. Україна між двома війнами (1921-1939). – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с.
 28. Лавренко В. Розвиток краєзнавства на Тернопільщині // Наукові записки: Зб. / Тернопільський краєзнавчий музей. – Тернопіль, 1993. – С. 57-65.
 29. Лесик О.В. Замки та монастирі України. – Львів: Світ, 1993. – 176 с.
 30. Логвин Н. До історії реставрації пам'яток в Україні кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Архітектура спадщина України: Питання історіографії та джерелознавства української архітектури / Держ. ком. України у справах містобудування та архітектури, Управління охорони та реставрації пам'яток містобудування та архітектури / Ред. В. Тимофієнко. Вип. 3. Ч. 1. – К.: Українознавство, 1996. – 271 с.
 31. Мельниченко Г. Матеріалізована пам'ять віків // Місто. – 2004. – 21 квітня. – С. 19.
 32. Методика историко-краеведческой работы в школе: Пособие для учителей / Под ред. Н.С. Борисова. – М.: Просвещение, 1982. – 223 с.
 33. Методика обучения в средней школе. В 2-х ч. Ч. 2. / Отв. ред. Н.Г. Дойри. – М.: Просвещение, 1978. – 239 с.
 34. Мичко С. Привиди також плачуть // Місто. – 2004. – 1 вересня. – С. 14.
 35. М.М. О каменных церквах в Галиции // Заря Галицкая. – 1852. – Ч. 71. – С. 715-717.
 36. Неживий О. Відцентровими шляхами // Пам'ятки України. – 1986. – № 1. – С. 34-38.
 37. Нестуля О.О. До питання про охорону пам'яток культури за Директорії // Український історичний журнал. – 1995. – № 1. – С. 115-121.
 38. Нестуля О.О. Охорона пам'яток за Гетьманату // Український історичний журнал. – 1994. – №1. – С. 101-112.
 39. О Тернопольских церквах и о самом Тернополе // Заря Галицкая. – 1852. – Ч. 82. – С. 803-1804.
 40. О Тернопольских церквах и о самом Тернополе // Заря Галицкая. – 1852. – Ч. 83. – С. 810-812.
 41. Парацій В. Монастир Бернардинців у Бережанах // Бережанське Віче. – 2003. – 1 січня. С. 6.
 42. Парацій В. Проблема збереження пам'яток історії та культури в Бережанах в контексті загальнодержавних культурологічних процесів // Археологія Тернопільщини. – Тернопіль: Джура, 2003. – С. 243-251.
 43. Петровський О. Археологічне краєзнавство як чинник пам'яткоохоронної справи (з досвіду роботи історичного факультету ТДПУ ім. В.Гнатюка // Археологія Тернопільщини: Джура, 2003. – С. 269-273.
 44. Петровський О. Пам'яткоохоронна справа у міжвоєнній Польщі як внутрішньополітичний

- чинник // Наукові записки серія: Історія. – 2003. – № 3. – С. 295-299.
45. Поліщук Ю.Й. Методика викладання історії в школі. – Тернопіль: ТДПУ, 2003. – 164 с.
 46. Січинський В. Заждитель храмів і скарбів духовних // Пам'ятки України. – 1991. – № 6. – С. 22-23.
 47. Слободян В., Бойко О. Втрачені пам'ятки сакральної архітектури Львівщини // Пам'ятки України. – 2004. – № 1. – С. 46-78.
 48. Слободян В. Нищення храмів // Пам'ятки України. – 1995. – № 3. – С. 48-51.
 49. Третяк К. Київ. Путівник по зруйнованому місту. – К.: Академія, 1998. – 98с.
 50. Тронько П.Т. Історичне краєзнавство: крок у нове тисячоліття (Досвід, проблеми і перспективи). – К.: Альтернативи, 2000. – 310 с.
 51. Формы внеклассной работы оп истории / Сост. Е.М.Бердникова, И.З. Озерский, А.Н. Хмелев. – М.: Просвещение, 1965. – 267 с.
 52. Центральний державний історичний архів у м. Львові. – Ф. 146. – Оп. 4. – Сп. 5852.
 53. Ходос М. Методичні засади краєзнавчої роботи в загальноосвітній школі (на прикладі інтегрованого краєзнавчого курсу) // Історія в школі. – 2004. – № 4. – С. 10-11.
 54. Цимбалюк Р. Підгаєцький костел Святої Трійці у Червоній книзі України // Підгаєцька земля. – 2001. – 21 квітня. – С. 2.
 55. Шандра В. Охорона старовини в ретроспективі до 1917 р. та нереалізовані тогочасні проекти // Пам'ятки України. – 1996. – № 3-4. – С. 115-119.
 56. Швець В. Архітектурні дослідження храму Івана Хрестителя у Львові // Галицька брама. – 1996. – № 12 (лютий). – С. 15.
 57. Ющук А. Свято-Преображенська церква як пам'ятник архітектури // Новини Шумщини. – 1998. – 1 травня. – С. 3.
 58. Restauracja katedry lwowskiej // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 12. – S. 96.
 59. Sprawozdanie Polskiego Towarzystwa Opieki nad grobami Bohaterów (Towarzystwa Polskiego żałobnego krzyża) za rok 1925. – Lwów: Drukarnia Stanisława Küblera, 1926. – 31 s.
 60. Trzechsetlecie kościoła // Na ziemi naszej. Dodatek literacko-naukowy "Kurjera lwowskiego". – 1910. – № 4. – S. 28-30.

*Наталія Заставецька
наук. керівник – доц. О.П. Петровський*

ВИСВІТЛЕННЯ ПАМ'ЯТКОЗНАВЧОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СХІДНОГАЛИЦЬКОГО КРАЮ У ХІХ СТ. НА СТОРІНКАХ ТОГОЧАСНОЇ ПРЕСИ

Здавна преса відігравала важливу роль у формуванні настроїв, а, зрештою, й свідомості суспільних мас. Популяризуючи ті чи інші ідеї, вона, з одного боку, виражала погляди певної категорії людей, з іншого – впливала на їх формування в другій. Відтак, вже у ХІХ ст. періодичні видання стали знаряддям боротьби за громадську думку і водночас одним із джерел її формування. У цій ситуації не була виключенням й Східна Галичина. І хоча на початку ХІХ ст. основна маса галичан – селянство – не могло піддаватись впливу преси через неписьменність, а нечисельна інтелігенція (в основному духовенство), вихована, як зазначив Володимир Гнатюк, "на чужій культурі" [13: 46], задовольняла свої незначні потреби чужими виданнями, тим не менше, преса відіграла доволі вагому роль як чинник пам'ятокознавчого руху та дзеркало відображення його реалій [13: 47-48], чим і зумовлюється актуальність піднесеної проблематики.

Публікації першої половини ХІХ ст., розраховані на широке коло читачів (в першу чергу інтелігенції), значною мірою носили прагматичний характер, відтак, доволі раціонально висвітлювали питання збереження історичної пам'яті східногалицького краю [58: 527], а пам'яткоохоронна діяльність, пропагована ними, мала, здебільшого, релігійно-культурний характер [40: 364-367; 41: 85; 42: 122-123; 51: 33].

Реалії суспільно-політичної та духовно культурної ситуації в краї в другій половині ХІХ ст. позначились і на тогочасних періодичних виданнях. московфільського, народовського та пропольського забарвлення.

Одним із напрямків діяльності московфілів був історико-культурний розвиток краю, куди логічно вписувалась й пам'ятокознавча проблематика. Остання знайшла доволі широке висвітлення на сторінках московфільської преси, орієнтири якої швидко підхопило греко-католицьке духовенство [2: 4-6; 40: 364-367]. Низка статей у "Временнику інститута Ставропигийского", в "Зорі Галицький" та ін. була присвячена історії пам'яток культового